

Під час проведення виробничої практики студенти самостійно ознайомлюються з професійними мовленнєвими ситуаціями, здійснюють самоконтроль своїх умінь і навичок. Керівники практики повинні обов'язково відображати у звіті за практику рівень мовленнєвої підготовки студента.

Під час написання та захисту кваліфікаційної (випускної) роботи перевіряється увесь рівень підготовки випускника. Тема кваліфікаційної (випускної) роботи обов'язково відповідає спеціальності або напряму підготовки випускника. Під час захисту цієї роботи випускник доповідає про отримані результати та відповідає на питання членів державної екзаменаційної комісії, тобто відпрацьовується професійне монологічне та діалогічне мовлення. Тому при підготовці до захисту випускнику необхідно систематизувати свої знання, уміння і навички, в тому числі з культури українського мовлення, та якісно підготувати роботу.

Література

1. Малышева Г. И. Современные педагогические технологии как средство повышения эффективности процесса обучения : [Электронный ресурс] / Г. И. Малышева. – Режим доступа : www.psylist.net/pedagogika.
2. Пономарьов О. С. Ефективні технології формування професійної культури майбутніх фахівців / О. С. Пономарьов // Наук. праці МДГУ ім. П. Могили. – 2002. – Вип. 2. Педагогічні науки. – С. 138–142.
3. Товажнянський Л. Л. Формування і реалізація концепції підготовки національної гуманітарно-технічної еліти в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» : навч. посіб. / Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов. – Х. : НТУ «ХП», 2002. – 160 с.
4. Товажнянський Л. Л. Концепція формування гуманітарно-технічної еліти в НТУ «ХП» та шляхи її реалізації / Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов. – Х. : НТУ «ХП», 2004. – 416 с.

Наталія Сорока, Тетяна Щокіна
Харків

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ З УРАХУВАННЯМ ПРОФІЛЮЮЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мовлення – це процес спілкування людей за допомогою мови. Для того, щоб говорити й розуміти мовлення іншої людини, необхідно знати мову, володіти нею. Слід розрізняти мову й мовлення. Мова виробляється суспільством і уявляє собою об'єктивне надбудовне явище – форму відбитка в суспільній свідомості людей їх суспільного буття;

формуючись у процесі мовлення людей, вона є водночас продуктом суспільно-історичного розвитку.

Кожна окрема людина при народженні сприймає вже готову мову, якою говорять ті, хто її оточує, і в процесі розвитку творчо засвоює її.

Будь-яка мова має насамперед визначену систему значущих слів (лексичний склад мови) і визначену систему різноманітних форм слів і словосполучень (граматика мови), усякій мові властивий також визначений, характерний йому звуковий склад (фонетика мови).

Мовленням ми називаємо, на відміну від мови, безпосередньо сам процес словесного спілкування: повідомлення, вказівки, питання, розпорядження. На різних етапах розвитку мислення й мовлення їхні стосунки виступають у різноманітних формах. Мовлення невіддільне від мислення, і з упевненістю можна сформулювати також і зворотне твердження: мислення невіддільне від мовлення. Проте мовлення й мислення не є тотожними процесами, не зливаються між собою. Вони формують складну єдність одне з одним, уявляючи комунікативний простір життєдіяльності людей, де кожна з характеристик виступає незалежною координатою. Головними видами сучасного мовлення є усне й письмове. У сучасних мовах письмове мовлення, як і усне, являє собою багаторівневу знакову систему.

Основним вихідним видом усного мовлення є мовлення, що проходить у формі розмови, тобто розмовне або діалогічне. Його головною особливістю є той факт, що воно активно підтримується співрозмовником. Розмовне мовлення психологічно є найбільше простою формою мовлення і не потребує обов'язково розгорнутого виразу думки. Проте в деяких випадках діалогічне мовлення вимагає, щоб весь переданий зміст був цілком виражений у точних словесних значеннях і мав чітку граматичну будову.

Іншу форму усного мовлення уявляє собою мовлення, яке відтворюється лише однією людиною, в той час як слухачі лише сприймають його. Таке мовлення називають монологічним, або монологом. У силу того, що монологічне мовлення являє собою не підтримуване будь-ким мовлення, воно є психологічно значно складнішим видом, ніж діалогічне, підтримуване. Монологічне мовлення вимагає від мовця уміння зв'язно, чітко та послідовно викладати свої думки, надавати їм цілком закінчену форму.

Чим більш абстрагованим є зміст монологічного мовлення, тим більші вимоги висувають до його граматичної оформленості та логічного зв'язку, тим меншу роль у його розумінні відіграють виразні моменти.

Характеризуючи ці два види усного мовлення, – діалогічне й монологічне, – маємо на увазі не зовнішнє, а їх психологічне розходження. За своєю зовнішньою формою монологічне мовлення може бути побудоване діалогічно.

Як у діалогічному, так і в монологічному мовленні слід розрізняти діяльність самої людини, яка говорить, та сприйняття чужого мовлення. Ці різноманітні види мовної діяльності називають активною й пасивною формами мовлення. До активного складового мовлення можна віднести письмове та усне мовлення (говоріння). Це два незалежні види промови, які виступають засобом передачі інформації.

До пасивної форми мовлення відносять сприйняття усного мовлення (слухання) і читання. Залежно від рівнів підготовки співрозмовників визначається розуміння сказаного або написаного з боку того, хто слухає або читає. Осмислення інформації й відповідна поведінка студентів, що навчаються мови, залежить від обсягу сприйнятого та усвідомленого матеріалу, що викладався усно або у вигляді письмового повідомлення.

Такі форми мовлення – активне і пасивне – розвиваються в людини не одночасно. Особливо яскраво спостерігається розбіжність пасивної та активної форм мовлення при засвоєнні іноземної мови. Нерідко учень або студент добре розуміє іноземне мовлення, особливо письмове, але стикається з великими труднощами, коли йому доводиться говорити цією мовою.

Важливу форму сучасного мовлення являє собою письмове мовлення. Однією з найважливіших відмінностей письмового мовлення від усного є той факт, що в усному мовленні слова чітко йдуть одне за одним. Зовсім інша справа з письмовим мовленням, коли той, хто пише та читає, у полі сприйняття має водночас ряд слів і може повторно звертатися до написаного або повільно читати запропонований текст відповідно до швидкості його розуміння. Практично швидкість усвідомлення отриманої інформації в письмовому мовленні залежно від її доступності регулюється швидкістю мислення. В усному мовленні ця характеристика визначається індивідуально тим, хто говорить.

З другого боку, письмове мовлення є більш складною формою й перебуває в іншому відношенні до думки, ніж мовлення усне. При письмовому формуванні думки процес проходить нелінійно, відбувається перебирання варіантів до моменту її фіксації, причому з різною швидкістю на різних етапах. Таким чином, процес оформлення й вираження думки проходить неоднаково в усному та письмовому мовленні. Про це свідчить той факт, що одним особам легше передати думку письмово, а іншим – усно, одні сприймають краще усне мовлення, а інші – письмове. Це пояснюється тим, що фізіологічно кожний вид мовлення має свій центр у корі головного мозку й оптимальну швидкість проходження. Єдність мовлення й мислення визначає швидкість мислення, яка виражається одним із видів мовлення. У зв'язку з цим природним є той факт, що людина може прекрасно викладати свої думки усно й відчувати істотні проблеми при їх письмовому відтворенні, і навпаки. Це свідчить про наявність визначених фізіологічних механізмів координації кожного виду мовлення та протікання його, адекватно до швидкості мислення.

Таким чином, загальна вимога – навчаючи іноземної мови, навчати й «мислення» нею – насправді означає принаймі три окремі вимоги:

- навчаючи мови, навчати зіставної семантики рідної та іноземної мов;
- навчаючи мови, не забувати, що будь-який відрізок мовлення (тексту) має своє формально-логічний і предметний зміст;
- ні в якому разі не змішувати семантику мови й значеннєвий зміст думки.

Перша вимога може бути виконана відносно лексики без будь-якої апеляції до змісту понять. Потрібно просто навчити учнів називати пред-мети і явища іноземною мовою, а також вживати слова іноземної мови в прямому та переносному значенні. Це можна здійснити завдяки будь-яким методам, зокрема шляхом зіставлення або без зіставлення із семан-тичною будовою рідної мови.

Друга вимога означає вивчення іноземної мови у зв'язку з особли-востями людського мислення й розвитку матеріальної культури, аналізу епохи; із значеннєвим аналізом тексту, контексту твору, контексту епохи та підтексту. Ця вимога пов'язана з необхідністю вивчати іноземну мову як елемент національної культури, тобто вести навчання іноземній мові на філологічній основі.

Третя вимога передбачає достатню мовознавчу, психологічну й фі-лософську підготовку викладача іноземної мови.

Теоретично вимога вважати мислення основною задачею і принци-пом навчання іноземній мові неправомірна. Вона ототожнює комуніка-цію за допомогою мови з мисленням за допомогою мови і тим самим ві-дриває мову й мислення від людської діяльності.

Література

1. Алфімова Н. А. Психологічні основи формування мови як знако-вої системи: дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Наталя Анатолі-ївна Алфімова. – Х., 2001. – 206 с.
2. Ломов Б. Ф. Общение и социальная регуляция поведения чело-века / Б. Ф. Ломов // Психологические проблемы социальной регуляции поведения человека. – М. : Наука, 1976. – С. 64–93.

*Вероніка Стаднік
Харків*

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

У наш час питання популяризації української мови стоїть досить гостро, особливо серед студентів південно-східних регіонів нашої країни. Ця проблема виникла досить давно й тягнеться не одне сторіччя, пов'язана з тим, що у свій час проводилась русифікація, яка почалась за